ROK XIII

WIADOMOŚCI PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO

Nº 16

ORGAN ZWIĄZKU PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

WARSZAWA, DNIA 15 SIERPNIA 1938 ROKU

STATYSTYKA PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO

Sprawozdania Związku Przemysłu Chemicznego, ukazujące się w pierwszych miesiącach roku kalendarzowego, zawierają też dość szczegółowe monografie, dotyczące sytuacji przemysłu chemicznego w roku poprzedzającym. Koniunktura w poszczególnych gałęziach przemysłu chemicznego jest też zawsze ilustrowana danymi liczbowymi, dotyczącymi produkcji, sprzedaży na rynku wewnętrznym, eksportu i innymi datami, charakteryzującymi wytwórczość chemiczną.

Z natury jednak rzeczy, liczby publikowane w sprawozdaniach Związku, muszą mieć charakter raczej pierwszego przybliżenia albo oceny (zwłaszcza jeśli chodzi o dane produkcyjne), niż ścisłych danych. Wynika to zarówno z faktu, że publikowane w sprawozdaniach liczby nie są oparte na urzędowo zebranych danych statystycznych, jak z okoliczności iż sprawozdania Związku opracowywane są natychmiast po zakończeniu roku kalendarzowego, kiedy dane za rok poprzedni nie mogą być jeszcze ani kompletne, ani ostateczne.

Dlatego też z prawdziwym zainteresowaniem bierze się do ręki oficjalne polskie wydawnictwo statystyczne, jakim jest „Mały Rocznik Statystyczny", aby skontrolować ścisłość danych opartych na źródłach prywatnych i zapoznać się z dynamiką rozwoju przemysłu chemicznego w oparciu o dane najściślejsze, jakimi można rozporządzać.

„Mały Rocznik Statystyczny" na r. 1938 ukazał się przed kilku tygodniami i — jak zresztą zawsze — obejmuje wiele niezmiernie ciekawych tablic i zestawień.

Z ogłoszonej statystyki przemysłu chemicznego wynika, że produkcja większości artykułów chemicznych, objętych statystyką oficjalną, wzrosła w roku 1937 dość znacznie w porównaniu z rokiem 1936. Oto liczby:

	1929	1936	1937
		w tys. ton	
Gaz świetlny (mil. m^3)	246	152	163
Koks	2.123	1.798	2.328
Benzol oczyszczony	14	16	22
Barwniki	0,9	2,1	1,8
Przędza jedwabiu sztuczn.	2,7	5,3	6,2
Siarczan amonowy	54	61	64
Azotan amonowy	5,6	3,0	2,9
Saletra wapniowa	0,05	42	57
Saletra sodowa	0,7	4,2	7,3
Saletrzak	—	12	19
Azotniak	163	29	68
Nitrofos	15	4,8	2,1
Superfosfat mineralny	304	106	163
Kwas siarkowy w przelicz. na 50°Bé	373	216	289
Soda amoniakalna	100	106	89
Soda żrąca	17	21	22
Soda krystaliczna	11	9,2	9,2
Biel cynkowa	6,9	11	13
Ultramaryna	1,2	1,7	1,9
Ekstrakty garbarskie	3.0	4,6	5,3

Z liczb powyższych wynika, że produkcja azotniaku, superfosfatu, kwasu siarkowego i sody amoniakalnej nie osiągnęła jeszcze liczb z r. 1929, inne natomiast produkty chemiczne przekroczyły produkcję z r. 1929 w sposób nawet dość znaczny. Produkcja barwników w r. 1937 spadła wprawdzie ilościowo w porównaniu z r. 1936, ale wartość jej wzrosła, co dodatnio świadczy o pożądanym zjawisku wytwarzania coraz droższych — a więc szlachetniejszych typów barwników.

Liczby, opublikowane w „Małym Roczniku Statystycznym" nie różnią się zresztą zasadniczo od danych ogłoszonych w sprawozdaniu Związku Przemysłu Chemicznego za r. 1937, są jednak od nich oczywiście dokładniejsze.

Jeśli chodzi o surowce krajowe, używane przez przemysł chemiczny, to niektóre liczby dotyczące tych materiałów wyjściowych przedstawiają się jak następuje:

Węgla kamiennego wyprodukowano w Polsce w r. 1937 — 36.218 tys. ton, co stanowi wzrost 20% w porównaniu z r. 1936; ropy naftowej — 501 tys. ton, a więc nie wiele mniej niż w r. 1936; soli kamiennej — 590 tys. ton (w r. 1936 — 552 tys. ton); soli potasowych 521 tys. ton, co stanowi wzrost poważny w stosunku do r. 1936, kiedy wydobyto 434 tys. ton; produkcja koncentratów rud cynkowych wyniosła 191 tys. ton (w r. 1936 — 143 tys. ton).

Dla charakterystyki całości przemysłu chemicznego w Polsce znamienne są liczby ogólniejsze. Niestety, Mały Rocznik Statystyczny za r. 1938 publikuje w tej dziedzinie liczby, odnoszące się do r. 1936. W tym okresie czasu liczba czynnych zakładów wyniosła 929, ilość zatrudnionych robotników — prawie 49 tys., przepracowanych robotniko-dni — przeszło 14 milionów, a wypłaty brutto pracownikom fizycznym wyniosły ponad 82 miliony złotych, pracownikom umysłowym — 42,5 milionów zł.

Mały Rocznik Statystyczny — jak to mogliśmy niejednokrotnie stwierdzać — jest wydawnictwem bardzo pożytecznym, a niska jego cena (złotówka za egzemplarz) umożliwia powszechne korzystanie z ogłoszonych tam materiałów.

PRZEMYSŁ CHEMICZNY LOTNICTWU

Dnia 10 sierpnia 1938 odbyło się przekazanie Aeroklubowi Warszawskiemu szybowca „Mewa" 1313 ofiarowanego przez Sp. Akc. „Strem".

Jest to już ósma jednostka lotnicza, ufundowana dla wzmożenia potencjału obronnego kraju przez przemysł chemiczny, zrzeszony na terenie Związku Przemysłu Chemicznego. Mianowicie, eskadrę 3-ch samolotów RDW ofiarowała Tomaszowska Fabryka Sztucznego Jedwabiu, jeden samolot RWD Sp. Akc. „Strem", 2 samoloty RWD i balon — Związek Olejarni, wreszcie obecnie Sp. Akc. „Strem" — szybowiec.

Wszystkie te dary kierowane są do Aeroklubów za pośrednictwem L. O. P. P. Zwracamy uwagę zrzeszonych przedsiębiorstw związkowych na tę utartą już przez przemysł chemiczny drogę składania darów, zachęcając do kierowania ofiarności ku fundowaniu jednostek lotniczych.

ZE ZJAZDU CHEMIKÓW POLSKICH W WILNIE

W numerach 5, 7, 10 i 13 „Wiadomości Przemysłu Chemicznego" z r. b. opublikowaliśmy cztery listy ofiarodawców i sumy wpłacone na cele Zjazdowe przez następujące przedsiębiorstwa: Związek Przemysłu Chemicznego R. P., Tomaszowska Fabryka Sztucznego Jedwabiu, Sp. Akc. „Roche", Częstochowskie Zakłady Chemiczne Sp. Akc., Zjednoczone Fabryki Materiałów Wybuchowych i Azotu, Sp. Akc. „Chodaków", Sp. Akc. „Azot", Związek Przemysłu Perfumeryjnego w Polsce, Fabr. Przetw. Drzewn. „Jarot", Sp. Akc. „Strem", Zakłady Solvay w Polsce, Sp. Akc. „Nitrat", Sp. Akc. „Boryszew", Sp. Akc. „Lignoza", Sp. Akc. „Schicht-Lever", Związek Koksowni, Fabr. Chem. Farm. Dr. Wander, Sp. Akc. „Motor", Sp. Akc. „Boruta", Fabr. Farb „W. Karpiński i W. Leppert", Sp. Akc. Eksploatacja Fabryk Ceraty, Fabr. Chem. K. Zawadzki i Ska, Zakłady Chemiczne w Winnicy, Zakł. Chem. „Kutno", Państwowa Wytwórnia Prochu, Sp. Akc. „Stomil", Sp. Akc. Fr. Karpiński", Sp. Akc. „Grodzisk", Zjednoczone Fabryki Materiałów Wybuchowych w Mościcach i w Chorzowie.

Ponadto — na powyższy cel — wpłynęły sumy od następujących przedsiębiorstw chemicznych:

„Polchem" Sp. Akc.	300	zł.
„Magister Klawe" Sp. Akc.	300	„
Kurlandzka Olejarnia	75	„

W imieniu Polskiego Towarzystwa Chemicznego i Związku Przemysłu Chemicznego — wszystkim tym przedsiębiorstwom, które swymi wpłatami ułatwiły organizację IV Zjazdu Chemików Polskich w Wilnie — składamy serdeczne podziękowanie.

Z WYDAWNICTW

Ukazała się w druku książka napisana przez p. Ministra Antoniego Olszewskiego p. t. „Rola Przemysłu Węglowego w Gospodarce Narodowej (Przemysł Węglowy w 1937 r.)". Stanowi ona właściwie zbiór artykułów zamieszczanych ostatnio przez Autora w „Przeglądzie Gospodarczym". Autor, będący, jak wiadomo, znakomitym znawcą polskiego przemysłu węglowego, daje w swym dziele niesłychanie wnikliwą i szczegółową charakterystykę tego przemysłu. Po scharakteryzowaniu rynku wewnętrznego odnośnie konsumcji węgla, autor porusza szczegółowo zagadnienie eksportu, omawiając poszczególne rynki zbytu, po czym przechodzi do zagadnienia cen węgla, związanej z tym opłacalności produkcji i ogólnej sytuacji finansowej przemysłu węglowego. Wśród szeregu interesujących rozdziałów, omawiających zagadnienia socjalne (a więc stan zatrudnienia, płace robotnicze, urzędnicze, wydajność pracy i t. p.), organizację handlu węglem, znaczenie jakie ma dla przemysłu węglowego powstanie C. O. P., rolę t. zw. „bieda szybów" i wielu innych, szczególnie interesujące jest omówienie obecnego stanu technicznego przemysłu węglowego (który wg. autora znajduje się w opłakanym stanie), oraz uwagi o warunkach istnienia i rozwoju przemysłu węglopochodnych. W konkluzji autor stwierdza, że sytuacja w jakiej znajduje się obecnie przemysł węglowy jest bardzo ciężka i budzi niewesołe refleksje co do przyszłości tej najważniejszej gałęzi naszego przemysłu. Świadczyć ma o tym, m. in., nieustanny spadek wydajności pracy, pogorszenie się stanu technicznego kopalń i związany z tym wzrost kosztów wydobycia węgla, wreszcie spadek zdolności wydobywczej kopalń. Autor uważa, że sytuacja w górnictwie nie może być naprawiana półśrodkami i że niezbędne są tu radykalne posunięcia, w szcz. poddanie rewizji dotychczasowej polityki cen.

Komitet Chłodnictwa nadesłał nam swój Biuletyn Nr. 5 (lipiec 1938) p. t. „Chłodnictwo". Z przytoczonych w Biuletynie cyfr wynika że w ostatnich latach daje się w Polsce zauważyć znaczny rozwój chłodnictwa. I tak np. w 1937 roku zainstalowano w 90 firmach różnych branż ok. 100 sprężarek o łącznej wydajności 2.782.390 kcal/h (nie licząc urządzeń chłodniczych importowanych dla celów specjalnych). Przemysł chemiczny zainstalował w tym czasie 9 sprężarek o wydajności 536.000 kcal/h. Jak wykazała praktyka nawet najbardziej skomplikowane i największe urządzenia chłodnicze mogą być i są wykonywane przez firmy polskie, dokumentując tym samym pełną samowystarczalność produkcji krajowych urządzeń chłodniczych. M. innymi Biuletyn zawiera sprawozdanie z prac Międzynarodowych Komisji Chłodniczych, które obradowały w dniach 11 i 12 lipca r. b. w Londynie.

Ukazał się Nr. 2 (lipiec 1938) „Biuletynu Lignozy". Obok artykułu, poruszającego zagadnienia ściśle handlowe, znajdujemy w nim dokończenie artykułu z Nr. 1 „Metody obróbki silositekstów (materiałów warstwowanych)", dalej opis produkcji prasowanych przełączników do elektryczności (dla niskich napięć), oraz wyrobu guzików ze sztucznej żywicy. Całości dopełniają ciekawe fotografie ilustrujące szerokie i bardzo efektowne zastosowanie materiałów plastycznych przy fabrykacji mebli stalowych i krótkie wzmianki o nowościach produkcyjnych w zakresie tworzyw sztucznych.

INFORMACJE EKSPORTOWE

Nowa umowa handlowa polsko-niemiecka, obejmująca również terytorium b. Austrii, obowiązywać będzie od dn. 1 września 1938 r. W dalszym ciągu jednak obowiązywać będzie przy imporcie do b. Austrii dawna taryfa celna austriacka, która ulegnie zmianie prowdopodobnie dopiero w pierwszych miesiącach roku przyszłego.

Zanotowane zostały następujące zmiany przepisów celnych i reglamentacyjnych (Nr. 22 „Informatora Eksportowego"):

Egipt. W dn. 11.VII.38 r. podwyższone zostało cło na artykuły farmaceutyczne, farby mineralne i przędzę sztucznego jedwabiu.

Holandia. Z dniem 1 lipca 38 r. przedłużono na rok okres kontyngentowania przywozu celofanu i t. p., nawozów sztucznych, saletry chilijskiej oraz wody amoniakalnej.

Kolumbia. Importerzy kolumbijscy zwolnieni zostali od obowiązku składania depozytu w wysokości 5% wartości zezwolenia importowego. W związku z tym wzrosło ryzyko firm eksportujących do Kolumbii otrzymania zapłaty.

Paragwaj. Wprowadzenie ostrych ograniczeń dewizowych. Jednocześnie ustanowione zostało cło w wysokości 20% od wartości na wszystkie artykuły, importowane dotychczas bez cła.

Stany Zjednoczone A. P. Wprowadzenie szeregu zmian i ułatwień w ustawodawstwie celnym, dotyczących m. innymi przepisów o znakowaniu towarów importowanych.

W okresie styczeń — czerwiec 1938 r. eksport produktów chemicznych osiągnął wartość 24.509 tysięcy zł., co w porównaniu z wartością eksportu w tym samym okresie ub. r. (25.243 tysięcy zł.) stanowi spadek o 2,9%.

Z artykułów, których wywóz zmniejszył się w stosunku do roku poprzedniego, należy wymienić: siarczan amonu, biel cynkową, przędzę jedwabiu sztucznego, ceratę, naftalen, saletry, karbid, sole potasowe, potaż żrący, żelazokrzem, terpentynę, środki zapalcze, wapno bielące, siarczyn sodu, kwasy karbolowe, litopon i pirydynę. Nie były zupełnie eksportowane: dwuchromiany sodu i potasu, żywice kumaronowe i kwas azotowy.

Zwiększył się natomiast wywóz zagranicę następujących produktów: benzolu oczyszczonego i surowego, azotniaku, kleju kostnego, siarczanu miedzi, węglanu potasu i węgla wywarowego, superfosfatów, śrutu i mąki kostnej, klejów roślinnych, żelazochromu, chlorku amonu, węgla drzewnego, sody, alkoholu metylowego, lakierów, mas plastycznych (róg sztuczny), węglanu amonu, celuloidu i tomofanu.

Badania przeprowadzone przez Duńsko-Polską Izbę Handlową wykazały, że istnieją możliwości ulokowania na rynku duńskim następujących artykułów, których wwóz do Danii jest wolny od ograniczeń importowanych, wzgl. na które strona polska posiada kontyngenty eksportowe: cerata, obuwie gumowe, przędza jedwabiu sztucznego, karbid, klej, ekstrakty i esencje owocowe, dekstryna, krochmal, lak, oleje smoliste żywiczne, olej terpentynowy, smoła drzewna i żywica.

KRONIKA

Dnia 27 lipca r. b. Związek Przemysłu Chemicznego rozesłał do wszystkich fabryk w nim zrzeszonych okólnik, dotyczący urządzanej w r. 1944 w Warszawie Polskiej Powszechnej Wystawy, z okazji przypadającej w poprzednim roku 25-letniej rocznicy odzyskania niepodległości.

Przypominając zrzeszonym fabrykom o powyższej sprawie — prosimy o nadsyłanie pod adresem Związku wiadomości, czy przemysł chemiczny powinien przystąpić do zbudowania własnego pawilonu, czy też poszczególne gałęzie przemysłu chemicznego powinny wystąpić w ogólnych pawilonach wystawowych, jak również o doniesienie każdej poszczególnej fabryki zrzeszonej w Związku, czy:

a) będzie wystawiała na Powszechnej Wystawie,

b) czy reflektowałaby na oddzielne miejsce pod stoisko w pawilonie chemicznym, czy też w pawilonie ogólnym Wystawy,

c) wreszcie, czy ew. ma zamiar wybudować własny pawilon.

NOWE ROZPORZĄDZENIA

W Dz. Ust. R. P. Nr. 55 z dn. 5 sierpnia r. b. ukazało się pod poz. 435 Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 30 lipca r. b. o tymczasowym wprowadzeniu w życie postanowień piątego protokułu dodatkowego do konwencji handlowej między Rzecząpospolitą, a Królestwem Węgier z dnia 26 marca 1925 r.

Stosownie do postanowień umowy, dodaje się do poprzedniej obowiązującej listy następujące produkty chemiczne:

Poz. tar. celn. 380 Alkaloidy i ich pochodne, ich sole, glukozydy, sprowadzane w okresie do 30 czerwca 1939 r:. ex p. 9. Novatropina w proszku 750 zł. od 100 kg.
Perparina w proszku 1.500 „ „

Poz. tar. celn. 269 ex p. 1. Wody mineralne, lecznicze, wymienione w urzędowych wykazach łącznie z wagą naczyń:
węgierskie Apenta, Franciszek Józef, Herkules, Hunyadi-Janos, Igmandi, Loser, Batory (Mira Rakoczy), Pantonia 6 zł. od 100 kg

Rozporządzenie powyższe obowiązuje od dn. 10 sierpnia r. b.

W Dz. Ust. R. P. Nr. 54 z dn. 1 sierpnia 1938 ukazała się pod poz. 423 Ustawa z dnia 23 lipca 1938 r. o ratyfikacji porozumienia między Polską a Finlandią z dnia 31 stycznia 1938, dotyczącego clenia oleju żywicznego.

Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

ORJENTACYJNE CENY NIEKTÓRYCH WYTWORÓW PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO

	Cena zł.
Aceton	330.—
Alkohol metylowy techniczny 98%	160.—
Alkohol metylowy czysty	225.—
Amoniak skroplony za 1 kg. NH_3	1.45
Azotan amonu	100.—
Azotyn sodowy 98—100%	110.—
Benzol chem. czysty (łącznie z opłatą na fundusz drogowy zł. 12)	80.—
Benzol handlowy 90%, (łącznie z opłatą na fundusz drogowy zł. 12)	75.—
Bisulfat	15.—
Boraks krystal. (franco st. odb.)	77.—
Chlor ciekły	115.—
* Chloran potasu, techn. miel.	170.—
* Chloran sodu techn.	150.—
Chlorek bielący (parytet Ząbkowice)	30 60
* Chlorek cynku w proszku biały	115.—
Chlorek wapnia	17.—
Chlorobenzol	160.—
Chloroform purissimum	650.—
* Cytrynian sodowy	550.—
Dwuchromian potasu	155.—
Dwuchromian sodu	125.—
Dwufosforan sodowy (brutto za netto)	57.—
Dwuwęglan sodowy	36.—
Fenol czysty	195.—
Formalina 40%	160.—
* Gliceryna destylowana 85% (franco st. odbiorcza)	245.—
* Gliceryna farmaceutyczna 90%	280.—
Karbid (franco st. odb.)	50.—
Karbolineum	22.—
Klej kostny (brutto za netto, franco st. odbiorcza)	180.—
Klej skórny (brutto za netto franco st. odbiorcza)	
Gatunek Extra	250.—
Gatunek I	230.—
Krezol DAB4	75.—
*Kwas cytrynowy	420.—
Kwas mrówkowy 80%	200—210.—
Kwas siarkowy 60° Bé	4.25
Kwas winowy	440.—
* Kwaśny winian sodowy	620.—
Mączka kostna odklejona 30% P_2O_5 (brutto za netto)	15.—
Mączka rogowa 13/14% N (brutto za netto)	35.—
* Nadchloran potasu	150.—
* Naftalen czysty w łuskach	55.—
Octan metylu	300.—
Octan ołowiu gat. I	165.—
Octan sodu kryst.	90.—
* Oleina destylowana (franco st. odb.)	205.—
Olej kopytkowy	420.—
Olej kostny	400.—
Oleum 20%	12.75
Potaż kalcynowany 90/92%	110.—
Potaż żrący topiony 88/92%	135.—
Saletra potasowa	120.—
Saletra sodowa przem.	58.—
Saletra sodowa rafin.	69.—
Salmiak rafinowany	100.—
Salmiak sublimowany	180.—
Siarczan amonu kryst.	22.50
Siarczan miedzi (parytet Warszawa)	73—74.—
Siarczek sodu 60/62%	52—54.—
Smoła preparowana	15 25
Soda amoniakalna	20.70
Soda żrąca (kaustyczna)	49.70
Sól glauberska krystaliczna	7.—
Stearyna (brutto za netto, franco st. odbiorcza)	210.—
Superfosfat 16% (franco st. odbiorcza)	10.75
Toluen chem. czysty	95.—
Trójfosforan sodowy (brutto za netto)	65.—
Żelatyna techn. (brutto za netto, franco st. odbiorcza)	475.—

Ceny powyższe są cenami hurtowymi i należy je rozumieć za 100 kg loco fabryka bez opakowania; ceny za produkty oznaczone gwiazdką należy rozumieć wraz z opakowaniem.

Członkowie Związku Przemysłu Chemicznego otrzymują „Wiadomości Przemysłu Chemicznego" bezpłatnie.

Redakcja i Administracja: Warszawa, Czackiego 1, telefon 510-14.

Wydawca: w imieniu Związku Przem. Chemicznego Rzplitej Polskiej — Dyrektor Związku Inż. EDMUND TREPKA

Redaktor: Inż. TADEUSZ ZAMOYSKI

Druk L. Bogusławskiego i S-ki, Świętokrzyska 11.